

HET BALLETORKEST BESTAAT VIJFTIG JAAR

'Wij moeten zorgen dat zij kunnen vliegen'

DRIE JAAR TERUG WERD HET BALLETORKEST NOG MET OPHEFFING BEDREIGD. Nu viert het zijn vijftigjarig bestaan. In de jubileumproductie *Creatures*, een samenwerking met urban dancegezelschap ISH, 'dansen' de musici mee. „Een fantastische uitdaging. Ons leven lang is ons geleerd zo stil mogelijk te staan. Nu rennen we van hot naar her, met een heel vieze pruik op.”

door **Astrid van Leeuwen**

Vroeger had hij vaak het gevoel te moeten opboksen tegen zijn drie eveneens musicerende broers, maar die tijd is voorbij, zegt hoboïst Bert Steinmann. „Het Balletorkest omvat zoveel kennis, genot, kwaliteit, enthousiasme. Dit is een orkest waar je als musicus gewoon bij wilt horen. Kom maar luisteren, je wordt uit je stoel geblazen.”

Als kind deed Steinmann (63) zelf ook aan ballet, maar als beginnend musicus moest hij er „met geen haar op mijn hoofd” aan denken ooit in een balletorkest te spelen. Hij begon in 1975 bij het Noordhollands Philharmonisch Orkest, maar in 2002 fuseerde dit orkest met het Nederlands Balletorkest tot Holland Symfonia (sinds 2013: Het Balletorkest). „Wat toen een 'moetje' was, voelt nu als een grote eer”, zegt hij. „We leggen de lat de laatste jaren extreem

hoog, gaan voor de absolute top, en dat kun je horen.”

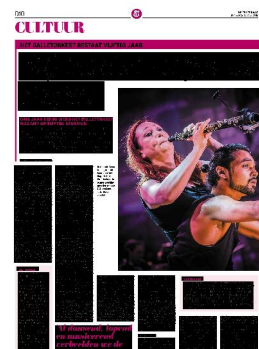
Ook voor concertmeester Tinta Schmidt von Altenstadt (47) was spelen bij een balletorkest geen van jongs af aan gekoesterde droom. „Met mijn ouders ging ik wel naar Pina Bausch, maar met klassiek ballet had ik niets.” Toch koos zij er in 2004 bewust voor om bij Holland Symfonia te auditeren. „Ik speelde daarvoor bij het Radio Kamerorkest en vond het repertoire er best wel beperkt. Bij Holland Symfo-

nia werd mij zo'n muzikale rijkdom geboden om te ontdekken.”

Ze herinnert zich haar auditie nog goed. „Ik speelde een vioolsolo uit *Het Zwanenmeer* en hoorde de sollicitatiecommissie gniffelen. Dansers hebben, zo ontdekte ik later, behoefte aan een véél trager tempo.”

Af en toe gaan die dansersbehoefte wel eens tegen je gevoel als musicus in, zeggen beiden. Schmidt von Altenstadt: „Bij *La Bayadère* moest ik een solo afstemmen op de passen van de ballerina. Bij drie danseressen was dat geen enkel probleem, maar bij nummer vier was het niet te doen. Zij voelde mijn cadans niet en ik niet die van haar, waardoor het voor mij een kreng van een solo werd.”

„Het verschilt ook erg per dirigent”, aldus Steinmann. „Als je een dirigent hebt die de dansers in alles volgt, kan

dat ten koste gaan van de spontaniteit. Maar er zijn genoeg dirigenten die muzikaal weerwoord geven en daardoor een spannende dialoog creëren." Schmidt von Altenstadt: „Laatst nog bij *Best of Balanchine* merkte dirigent Fayçal Karoui dat een danser moe werd, maar in plaats van daarin mee te gaan, gaf hij juist een extra impuls en daarmee voorzag hij ook die danser van een nieuwe dosis energie."

Steinmann: „Routine is bij ons nooit aan de orde. Dat is ook het mooie van dit orkest: al spelen we *Notenkraker* 28 keer, elke voorstelling hebben wij première." Schmidt von Altenstadt: „Gaandeweg ga je de samenwerking met de dansers ook steeds meer waarderen, realiseer je je dat je samen die prachtige producties maakt. Als orkest hebben wij weliswaar een dienende rol, maar tegelijkertijd 'dragen' wij alles. Wij moeten aanvoelen wat de dansers nodig hebben. Wij moeten de energie bij hen naar boven brengen, zodat zij kunnen vliegen."

Uit de 'bak'

Dat het orkest geen jubileumproductie uitbrengt met zijn vaste partners – Het Nationale Ballet en Nederlands Dans Theater – komt omdat deze gezelschappen jaren vooruit plannen en de toekomst van het orkest destijds aan een zijden draadje hing. Het orkest dreigde wegbezuinigd te worden, maar mocht uiteindelijk in sterk afgeslankte vorm voortbestaan. „Een dramatische periode", aldus Steinmann. „Rond de negentig collega's werden ontslagen en de 45 die mochten blijven behielden voor slechts 70 procent hun baan." Schmidt von Altenstadt: „We hebben allemaal bijbanen om in ons levensonderhoud te voorzien."

Een gevolg is ook dat het orkest – dat vroeger regelmatig ook symfonische concerten speelde – zich nu geheel op het begeleiden van dans moet toelagen. Maar gelukkig betekent dat niet dat de musici nooit meer uit de 'bak' komen. „Steeds vaker plaatsen choreografen en theatermakers ons op het podium en worden we gevraagd om uit het hoofd te spelen, te improviseren, te bewegen, te acteren. Heel

uitdagend, want tegelijkertijd moeten we natuurlijk de muzikale kwaliteit bewaren."

In *Creatures* spelen de musici, net als de ISH-dansers, de meest uiteenlopende wezens: amoeben, algen, dinosaurussen. Steinmann: „Al dansend, lopend en musicerend verbeelden we de evolutie. Nu, in de studio, vallen die pasjes nog mee, maar straks in de Westergasfabriek moeten we alles drie keer zo groot doen." Schmidt von Altenstadt: „Maar choreograaf Marco Gerris houdt goed rekening met wat we kunnen. We hoeven geen tweede positie te doen. Het is geen ballet." 'Creatures': 14 t/m 22 mei in de Zuiveringshal West, Westergasfabriek, Amsterdam. Info: www.balletorkest.nl en www.THISisISH.com.

'CREATURES'

In deze jubileumvoorstelling delen de 45 vaste musici van Het Balletorkest het podium met tien dansers van ISH. *Creatures* (choreografie: Marco Gerris en Shailesh Bahoran) vertelt het verhaal van twee verliefde wezens die elkaar uit het oog verliezen tijdens de evolutie van de aarde. De avontuurlijke zoektocht naar elkaar reikt tot aan de verste uithoeken: van de donkerste diepten van de oceaan tot in de eindeloos blauwe lucht.

HET ORKEST

Het Balletorkest werd in september 1965 opgericht onder de naam Nederlands Begeleidingsorkest. Choreograaf Hans van Manen was een van de initiatiefnemers. Carel Birnie, de legendarische oud-zakelijk leider van Nederlands Dans Theater, doopte het orkest nog voor zijn eerste optreden om tot het Balletorkest. In 2002 fuseerde het orkest met het Noordhollands Philharmonisch Orkest, met als nieuwe naam Holland Symfonia. Sinds de forse inkrimping van het aantal vaste musici opereert het orkest weer onder zijn oorspronkelijke naam.

'Al dansend, lopend en musicerend verbeelden we de evolutie'

Scène uit 'Creatures', de jubileumvoorstelling die Het Balletorkest in samenwerking met dansgroep ISH creëert

FOTO PETER LODDER

Concertmeester Tinta Schmidt von Altenstadt en hoboïst Bert Steinmann: „Live-begeleiding maakt elke dansvoorstelling tot een avontuur. De ene keer fragieler, de andere keer juist heftiger.”

FOTO ANKO STOFFELS

Het Balletorkest met Nederlands Dans Theater op tournee in Parijs, oktober 1983.

FOTO HET BALLETORKEST

BAHORAN, SHAILESH - PERFORMER